

Традиційно 22 січня вважаємо Днем Злуки і асоціюється він з річницею об'єднання УНР і ЗУНР в єдину державу. Але рівно за рік до того, 22 січня 1918 року у Києві було проголошено незалежність і суверенність Української Народної Республіки.

Проголошено дослівно "під грім гармат" - на Київ наступали більшовицькі армії, проти яких через тиждень виступив Студентський курінь і був розбитий під Крутами.

У самому Києві тривали бої – на заводі "Арсенал" під впливом більшовицької пропаганди розпочалося повстання, котрому краще пасувала б назва заколоту.

На прикладі подій у січневому Києві 1918 року можна спокійно доводити твердження, що коли у нації немає лідера, вона змушена годитися на письменників і поетів у ролі цих лідерів.

Не знаю, яка ще країна проголошувала незалежність під тиском зовнішніх обставин, а прихильники незалежності були в опозиції до основної маси політиків.

У січні вже тривали переговори з Німеччиною, які завершилися 9 лютого підписанням Брестського договору.

У ході переговорів німці, вірні своїй національній скрупульозності, звернули увагу на невизначений статус України і слушно зауважили, що, якщо Україна вважає себе автономією Росії, німецькій стороні логічніше було б звернутися до Росії, як повноцінного правового суб'єкта. Відповідно, аби отримати союзника, треба було офіційно стати незалежними.

Незалежність мала також і інший наслідок, але діячі Центральної ради, задивлені в ідеал "революційної демократії" та "миру без анексій і контрибуцій", навряд чи його зауважили. А наслідок полягав у тому, що з моментом проголошення Української Народної Республіки незалежною державою більшовицька Росія ставала її окупантом.

"Якби ти знав, як багато важить слово...". Діячі Центральної Ради, інтелектуали, письменники та науковці, без сумніву, розуміли значення фактору слова. З моменту проголошення державності все, що відбувалося від березня 1917 року і що мало ще відбутися, отримувало свою мету.

Цією метою була незалежність. Незалежність дійсна. І навпаки – ця ж мета зобов'язувала до певного способу дій і думок. Відтепер уже не можна було ховатися за

спини Тимчасового уряду чи автономії, уже не можна було виправдовувати свої дії загальними фразами, а підставою вчинків тих, хто тримав у руках владу, ставав державний інтерес.

Подія, яка відбулася через рік – злука двох українських держав у одну – об'єднала все українство навколо держави. Важко сказати, наскільки проголошена Соборність була дійсністю, виразом справжньої, а не теоретичної єдності обох частин України, а наскільки – гаслом, навколо якого ще слід було створити єдину українську націю.

Мало того, що дві частини одного народу перебували в складі двох ворогуючих держав, то і в мирний час російська і австрійська системи дуже і дуже відрізнялися. В усьому – управління, система освіти, спосіб мислення і життя, ступенем свободи для кожного окремого мешканця...

Тож доцільніше говорити не про окреслення вже чинної ситуації, а радше про гасло, яке мало стати підставою для майбутнього об'єднання і націєтворення.

І цю функцію Злука успішно виконала. Мало що так сприяє почуттю єдності, як бій проти спільного ворога. А весь 1919 рік для українців минув у боях.

На полі битви вирішувалася доля України – попри пафосність фрази, це справді було так. Навіть, якщо б "поети і письменники" у Центральній Раді проявили себе дійсними державотворцями, все ж ті здобутки довелося б захищати – з усіх сусідів України на її території не воювали хіба що Білорусь – бо аналогічно мусила відбиватися на всі боки. Та Туреччина – бо проблематично було перепливати через Чорне море, та й самі турки більше переймалися тим, як пояснити Франції, що програна війна не конче мусить означати перетворення Туреччини на французьку колонію.

Так що воювати довелося б у будь-якому випадку.

І українці воювали. Літаки Української Галицької Армії пілотували пілоти-наддніпрянци, разом з Запорізьким корпусом на Крим рушили Українські Січові Стрільці під командуванням Василя Вишиваного – Вільгельма фон Габсбурга.

Весь 1919 рік у рядах армії Української Народної Республіки провоювали Українські Січові Стрільці під командуванням Євгена Коновальця...

Галицькі офіцери зробили все від них залежне, щоб урятувати від несправедливого суду і страти найкращого полководця Армії УНР – Петра Болбочана.

У Києві 31 серпня 1919 року війська УНР входили до Києва під командуванням генерала-галичанина Мирона Тарнавського. Навіть після союзу галичан з Білою армією, "союзники" не вважали їх надійними у протистоянні з петлюрівцями.

Завдяки Злуці "дві України" побачили одна одну. Пізніше галичани поверталися додому і оповідали про побачене. Так творилася легенда. Легенда боротьби за державність.

Цю боротьбу продовжили слухачі тих спогадів – молодші брати, сестри і діти тих, хто воював у 1919 році. І 30 червня 1941 року Ярослав Стецько зачитував не Акт проголошення Української Держави, а Акт її відновлення....

Олеся Ісаюк, історик